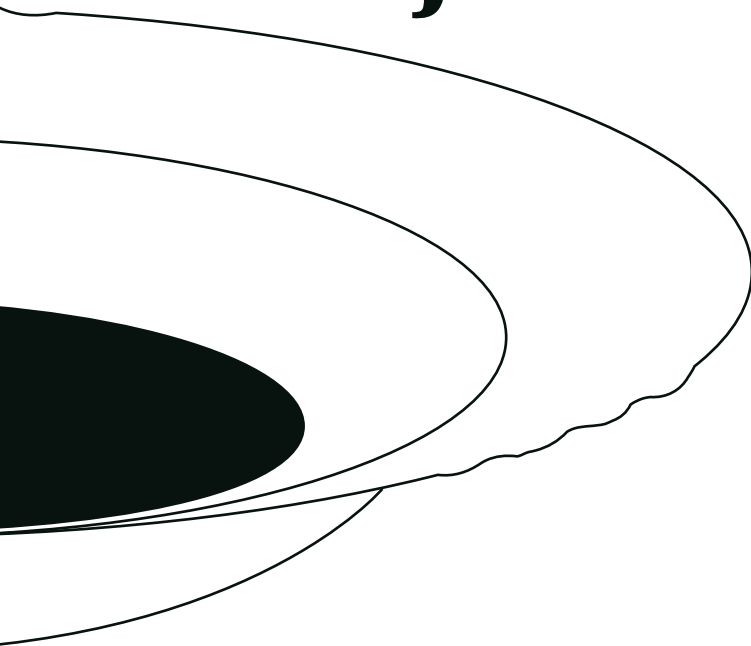

#jidelna

— Jídelny jsou moje komfortní zóna. Ale rozumím vám, pokud se u čtení téhle věty právě ušklíbáte. Moje komfortní zóny mohou být pro leckoho velice diskomfortní. Nemůžu si pomoci. Není v tom ironie. Není v tom to, čemu se dala nálepka „hipsterský“, ať už to znamená cokoli. Mám je ráda a cítím se v nich dobře. Vracím se do dětství, bez patosu a zbytečný cukrový vaty kolem. Do dětství, který nebylo idylický, ale znamenalo bezpečí. Ano, tohle je nejspíš moje nejupřímnější zpověď a možná se to vůbec nehodí. Ale jsou věci, místa, situace, který musí zůstat takový, jaký jsou. I já se bojím změn. Proto utíkám do jídelen. A ještě víc se bojím, že se i ty pomalu změní. Bude to znamenat, že jsem zestárla ještě víc, že svět jde dál, že je to tak nejspíš správně a já budu muset utíkat už jen do vzpomínek ve svojí hlavě. Ale to je v pořádku, to se děje všem, kdo překročí určitou věkovou hranici. To je přece život. V jídelnách utíkám do té části dětství, která někomu smrděla, ale mně nesku- tečně voněla. Voněla uhem a maličko potem kuchařky. Voněla rýžovým nákyem se švestkovým kompotem i krupicovou kaší, kterou jsem nenáviděla. I tak voněla. Voněla jako barevný gumový žuzu myši z bufetu, jako voňavý gummy, který jsem nosila v aktovce. Možná, že na rozdíl od spousty dalších lidí jsem se nikdy v jídelně necítila ohrožená, nikdy terčem posměchu. Jídelna pro mě vždycky byla místem společného sdílení jídla, nálad, událostí a nápadů. Místem, kde jste na prvním stupni škodolibě s ostatními trénovali mlejnek, později pomlouvali úču a ještě později se domlouvali, jestli na pivo mezi odpoledkou půjdete Na Růžek nebo Ke Kaštánku. Společný stravování

mě nikdy neděsilo, naopak – byla jsem dítě zvyklý na občasnou migraci po rodinách máminých kamarádek. Byla jsem vysoce sociální a adaptabilní. Pro jídelnu ideální materiál. Navíc mě pobyty po spřátelených rodinách všeho druhu naučily bezpočet gastronomických vzorců. Máloco mě dokázalo překvapit. Máloco jsem dokázala nesníst a následně to nemilovat. Tak to mám ostatně dodnes. Stejně jako si většina lidí dodnes myslí, že mám tasemnici, nebo co. V jídelnách, cukrárnách a teplých pultech prostě jen tak jsem. Pozoruju okolí nebo upřeně civím na mastný fíkus v rohu, ale na rozdíl od podobného stavu kdekoli jinde si tady nepřipadám zbytečná. Je tu úplně jedno, kdo jsem a kdo jsou moji spoluživníci – bílý límečky, modrý límečky, starý babičky, prodavačky z galanterie, kluci, co opravují silnici o blok dál, možná i někdo, kdo právě nikde nebydlí a jeho adresa je kdekoli... je to jedno. Vnímáme se jen tak úplně zlehka, oni přijmou s mlčením, že mám mastný vlasy a extravagantní kabát, já přijímám jejich zablácený montérky. Je to totiž úplně jedno. Jsme v jídelně. Cítíte to? Já ano. Zde jsem člověkem.

— Nikdy jsem nechodila do školní jídelny. Vařila mi babička a od druhého stupně základky jsem si buď vařila sama, nebo se chodila najíst různě po městě. Do Čech jsem se přistěhovala jako desetileté dítě ze Sýrie a nemohla si na české chutě zvyknout. Nešlo to. Celé tělo se mi u toho kroutilo. Nerozuměla jsem logice omáček a příloh. Pravda je, že babička si mě postupně získala na svojí stranu české kuchyně kyselkou, tedy kyselou mléčnou polévkou s bramborem a kmínem, a pak taky květákovou polévkou. V obou je hodně smetany, a tak se náš vztah budoval skrze mléčné výrobky, na které jsem nebyla do té doby zvyklá. U školní jídelny se ale pouto nebudovalo touhle citlivou cestou. Bránil tomu především odpudivý smrad stravovacího zařízení. Dodnes ho nedokážu pochopit! Jídelna, okolo níž jsem musela chodit v budově staré školy odpoledne na hodiny náboženství, které byly v prvním patře v rámci lidušky, pumpovala do okolí odér, který se zdráhám popsat pro jeho děsivou nepopsatelnost. Vsakoval se do zdí a držel se právě v prvním patře, kde jsem v přezuvkách čekala v černé chodbě na odpolední kroužky. Jídelny mi tedy k srdci nepřirostly. Přivykla arabské péči o děti jsem nechápala, proč dětem prostě nevaří doma. Navíc panovala v naší třídě pověra, že kuchařky v jídelně se před nabráním knedlíku drbou v podpaží. Paní nenosily jednorázové rukavice. Nenosily ani sítky ve vlasech. Vládly své jídelně železnou nekompromisní rukou příkazující k dojídaní. Tím pádem se těmto pověrám snadno uvěřilo i bez dětské naivity. Byla jsem ve třídě jediná, co musela vždycky přes obědy čekat na lavici na chodbě. Někdy si říkám, jak moc

tyhle drobné momenty ještě posílily můj pocit černé ovce, analogie, která svádí k rasistickému vtipu. Silný odpor k čemukoliv masovému se mě držel docela dlouho. Masovému ne ve všech významech toho slova, ale bohužel pouze, co se stravování týče. Nakupovala jsem v pubertě při výletech do Prahy oblečení v Kenvelu, aby ho později vystřídalo H&M, se stejnou energičností, s jakou jsem se hrdě vyhýbala masu a fastfoodům a prostě si doma a později na koleji vařila. Byla jsem správně popletená konzumem a marnivostí a maloměstem a vůbec vším, co se někomu, kdo oslavil 15 let přesně na milénium, mohlo připlést do cesty. Do Prahy jsem po maturitě přeci jenom přijela ve zvonáčích a ne, nebylo to v roce 2014. No, trochu jsem to vzala zeširoka. Maso jsem začala jíst velmi záhy, kalhoty se mi zúžily, ale když jsem z recese poprvé vstoupila do jídelny, tentokrát ne školní, tak se mi nos přeci jen instinktivně nahrbil. Ale víc než o nějaký nepříjemný odér šlo o předsudek budovaný během čekání na hodiny náboženství. Zdá se, že odér jídelny, kterého jsem se celou pubertu v Klatovech nemohla zbavit, konečně vyprchal.

— Na základce jsem byla takový to divný dítě ze zadní lavice, co si jí vlasy. Na druhém stupni jsem si přesedla do první, protože mě začala bavit čeština, angličtina, francouzština a výtvarka. Zbylé hodiny jsem si četla pod lavicí. Myslím, že jsem musela být komplikovaný případ pro všechny kolem. Měla jsem spíše jedničky, občas dvojky, ale spolu s nimi spoustu poznámek a důtek za nekázeň. Všichni ze mě měli pochopitelně legraci kvůli mému divnému oblečení a předkusu, jenže já si to nepřipouštěla ani trochu, a to je asi muselo uvádět do rozpaků. Školní jídelna byla samozřejmě naprosto ukázková. PVC na podlaze, starý nábytek, na stolech plastové kytky, u okýnek plastové tácy a hliníkové příbory. Musím se přiznat, že mi v jídelně chutnalo. Těžko říct, jestli na výběrové jazykové Metelkárně, jak se mé základce v Teplicích přezdívalo, vařili jídelnovou klasiku taky nějak výběrověji, ale na jídlo jsem do ní chodila vyloženě ráda. A když to šlo, tak jsem nejprve počkala, až se všichni najedí. Nechtěla jsem čekat frontu ani se s nikým potkávat. Jo a taky jsem vlastně nechtěla, aby někdo třeba komentoval, že si jdu přidat. Nejraději jsem mívala cokoliv s brkaší a čevapčiči. A ještě hamburskou pečení. Ve školce jsem nesnášela učitelkovskou mantru „když se jí, tak se nemluví“. Co jiného by se asi tak u jídla mělo dělat? Na základce ji vystřídal občasné výtky za to, že si u svého osamocného oběda čtu. Knížky, časopisy nebo program filmového klubu. Přála jsem si být módní návrhářka, později režisérka, dokumentaristka, novinářka, cestovatelka. V Praze, v Paříži, v Londýně nebo i jinde. Seděla jsem u kostičkovaného ubrusu

s nahnědlým obědem, ale připadala jsem si jako ve francouzské kavárně. Pokud jsem doma zrovna hypnotizovaně nesjížděla MTV, něco jsem vyráběla. A četla si, samozřejmě. Trávila jsem spoustu času sama a velmi si to užívala. Nemohla jsem se dočkat, až budu dospělá, budu rozhodovat o tom, kde jsem a co dělám, a tak jsem si na to alespoň hrála. Zpětně mě fascinuje a občas dojímá ta míra nezávislosti, soustředěnosti a determinace. Kde se to ve mně tehdy vzalo? Celý svůj život jsem si zjevně naplánovala nad talířem gulášovky ve školní jídelně. Jak příznačné.

#smaza

Because I do not hope to turn again

Because I do not hope

Because I do not hope to turn

V Londýně chicken wings.

V Praze smažák.

Why should I mourn

The vanished power of the usual reign?

Když se nemůžete hodiny pohnout z místa.

Když už nezvládáte ani zírat do zdi.

Když máte pocit, že to tak bude navždycky.

Because I know that time is always time

And place is always and only place

And what is actual is actual only for one time

And only for one place

Když máte pocit, že už nikdy neuděláte ani krok, stejně jich ještě pár udělejte.

Udělejte pár kroků na smažák. Je to po cestě.

Po cestě směrem tam, kde chcete být.

Na místě, kde je vám zase dobře.

Because I know that time is always time

And place is always and only place

And what is actual is actual only for one time

And only for one place.

Když máte pocit, že na světě pro vás prostě není dost lásky, naděje, pravdy a krásy.

Jednou zase bude. Jednou je zase objevíte.

Because these wings are no longer wings to fly

But merely vans to beat the air

Jak jen je poznáte, když už jste dávno zapomněli, jak vypadají?
Smažák vám je připomene.

The air which is now thoroughly small and dry
Smaller and dryer than the will

Přijde doba, kdy budete zase schopní všechny ty kousky, co z vás zbyly, dát pohromady.
Jen je musíte do té doby uchovat. Uchovat v oleji.

Teach us to care and not to care
Teach us to sit still.

Až vám bude zase dobře.

Dejte si smažák. Z radosti.

Protože ji máte. Znovu. Díky sobě.

A díky smažáku.

Pray for us sinners now and at the hour of our death
Pray for us now and at the hour of our death.

Použity pasáže z básně Ash Wednesday anglického básníka T. S. Eliota

— Co napsat víc, než že mám ráda smažák a řízek? Smažák s kroketama a řízek s brkaší nebo brsalátem, abych to uvedla na pravou míru. A úplně přesný by to bylo, kdybych ještě dodala, že řízky od mého bráchy a smažák z nonstopu na letenským náměstí. Ale to už sem cpu vatu jako ve filmu. K tomuhle příspěvku bude fotka s majonézovou fontánou obklopenou smaženým jídlem. Všechno to jídlo jsem smažila dneska ráno já. Nepíšu to, abych se pochlubila, ale na druhou stranu nechci, aby to upadlo v zapomnění. Bolí mě záda, celý byt smrdí jako stánek v kempu u Slap a vlastně i já sama smrdím jako bych pracovala v mekáči. Napalmový odér přepáleného slunečnicového oleje ve friťáku. Navrch se stalo to, že když jsem ve třicentimetrový vrstvě rozpáleného oleje obrátila žampiony kloboučkem nahoru, tak začaly šíleně divně bublat a vyskakovat a syčet, což si vysvětluju tím, že v mezeře po nožičce se vytvořil nějaký pekelný podtlak a žampiony se rozhodly pro další evoluční krok. V panice jsem vzala pánev a položila ji na zem, protože linka byla po hodině vaření tak plná, že by tím borderlem neprošel ani mravenec. Mezi psaním teď googlím nový lino, protože opravdu nechci mít vypálený černý kruh na zemi v kuchyni. Trochu mi to ztěžuje malátnost, do které jsem sama sebe dostala. Vdechování odérů smažícího se oleje je zvláště omamný, přijde mi, jako bych s každým vdechnutím rozbublala friťák ve své hlavě. Uf, já jen, abyste věděli, jaký je smážo dřina.

—— Trojobal je něco jako náš státní symbol. Smaženej sýr bych střežila jako korunovační klenoty. Kde a jak se stalo, že naše národní identita je tolik spojená s fritákem? Že se naším svědomím stal bloček eidamu třicítky? Možná je to od dob tomboly v „Hoří má panenka“? Já mám jasno. U mě tohle všechno způsobily rybí prsty. Od malička jsem milovala jejich barevný obaly a podivnou umami chuť, která připomínala odpadkama zaneřáďenej oceán kdesi u Číny. Kdyby se rybí prsty, který jsem za celý život zkonsumovala, postavily jako dominové kostičky do řady, možná by dosáhly od Semil až na Čukotku. Tolik rozšmelcovaných rybích ploutví a smutku z přístavních mrazíren jsem za svůj život snědla. Kapitán Iglo by na mě byl právem hrdý, moje fotka z dětství by mohla být na propagačních plakátech značky Nowaco. Usměvavá holčička s absurdně velkou mašlí v bizarně krátkých a řídkých vlasech, úsměv od ucha k uchu a v něm díry po prvních vypadaných mlíčňácích, odstátý uši na docela neúměrně velké kulaté hlavičce a barevný princeznovský šatičky, jako když jsem šla k prvnímu svatému přijímání. Na prsou bych tiskla sytě modrou krabičku s fešáckým kapitánem a nade mnou by se třeptil delfín ve výskoku a trocha mořské pěny. Rybí prsty jsou moje devadesátky na talíři, doplněný tehdejší verzí molekulární gastronomie pro mámy samoživitelky – brkaší z prášku. Zvláště vybledlá zažloutlá hmota držící pohromadě jen díky dostatku poctivého másla. A friták je kosmická loď mého dětství, která nás vystřelila na oběžnou dráhu vysokého cholesterolu a veškerých dalších provinilých potěšení. Trojobalem a smážem taky český

pohostinství v době transformace začalo řešit nový západácký stravovací a dietní návyky, mluvím třeba o vegetariánství. Ještě dneska je na takových dobrých padesát procent pravděpodobný, že vegetarián si v hospodě prostě nakonec dá starej dobrej smažák, nejde jen o železnou košili zvyku, ale o to, že nic jinýho prostě není. Z nouze se časem stala ctnost a dobrej smažák se stal národním pokladem, po kterým je poptávka. Je to naše zlato, náš zemní plyn, naše ropa. On totiž občas i jako ropa chutná. Ale i tak mu propadnete, nedá se to vysvětlit. Neexistuje na to fyzikální zákon. Smažák je paradox, kterej nastavuje zrcadlo nám všem. Dělníkovi v hospodě Na Mělníku i bílému límečku v Lokálu. U smažáku, stejně jako v jídelně, jsme si stejně nakonec všichni rovni. Je to náš první i poslední soud.

jana

#sm

2

smazo

3